

Lakomec

Molière

Analýza uměleckého díla

Zasazení výňatku do kontextu díla

- Ústřední postavou je vdovec Harpagon, který uznává jen peníze a udělá pro ně cokoli. Má dvě děti – Elišku a Kleanta. Krásná Eliška miluje Valéra. On jí kdysi zachránil život a z lásky k ní přijal místo sluhy u jejího otce Harpagona. Její bratr Kleant se také zamiloval, a to do prosté, ale krásné dívky Mariany, s níž se chce zasnoubit. Harpagon však příliš lpí na svých penězích a šetří na vlastních dětech. Dokonce se prohlašuje za chudáka. Harpagon se náhle rozhodne, že si vezme za ženu Marianu, pokud však bude její věno alespoň trochu slušné. Kleantovi určí za ženu jednu vdovu a Elišce movitého pána Anselma. Kleant tomu nemůže uvěřit a Eliška rezolutně odmítne, Harpagon povolá Valéra, aby rozsoudil, kdo z nich má pravdu. Valér mu nechce odporovat a naoko svým pánem souhlasí. Zároveň radí Elišce, aby se otcově vůli neprotivila. Harpagon je nadšen a udělí Valérovi nad dcerou neomezenou moc. Musí tedy udělat, co jí Valér řekne. Valér své lásce slibuje, že něco vymyslí a svatbu překazí. Kleant plánuje získat Marianu a potřebuje patnáct tisíc. Půjčit si je musí jedině od naprostého vydřiducha, který má nejen vysoké úroky, ale do půjčky hodlá zahrnout i staré harampádí, jež naučtuje za tři tisíce. Aniž by to Kleant tušil, je to jeho otec. Vzápětí se to dozví a oba jsou naštvaní. Harpagon najme dohazovačku Frosinu, aby mu domluvila sňatek s Marianou. Ta chtěla z této služby něco utržit, ale Harpagon jí jen poděkoval. Harpagon nakonec uspořádá hostinu, kam Marianu a Frosinu pozve. Marianě je odporný a stále myslí na Kleanta. Setká se tam i s ním. Kleant chce svatbě zabránit, proto útočí na Harpagonovu největší lásku – peníze. Na jeho účet objedná Marianě občerstvení a daruje jí Harpagonův brilantový prsten s tím, že si jeho tatínek přeje, aby ho nosila ona. Harpagon zuří. Kleant s Marianou poprosí o pomoc Frosinu. Ta dostane nápad, že Harpagonovi sežene herečku, která se bude vydávat za markraběnku a byla by si ho ochotná vzít. Tomu by přece ten starý lakomec neodolal! Všem se to zdá jako výborný nápad. Kleant začne otci Marianu rozmlouvat. Ten už dlouho tuší, že má jeho synáček něco za lubem, proto vymyslí lest. Řekne Kleantovi, že ji chtěl přenechat jemu, protože sám je na ni už poněkud starý. Když slyšel, že je Kleantovi protivná, vrátil se prý k původnímu záměru, že si ji vezme sám. Kleant tedy odhalí jejich největší tajemství – milují se. To byl Harpagonův cíl. Chtěl zjistit, co spolu ti dva mají. Lásku k Marianě mu okamžitě zakáže a přikáže mu, že se ožení s tou, kterou mu určí. Kleant se vzbouří a přísahá, že se s ní Harpagon neožení. Ten požádá sluhu Jakuba, aby je rozsoudil. Jakub toto ovšem hraje na obě strany. Harpagonovi řekne, že je Kleant ke všemu svolný a Kleantovi poví, že mu otec povolil Marianu. Harpagon a Kleant se na chvíli smíří, ale když vyjde najevo pravda, opět se pohádají. Kleantův sluha Štika ukradne Harpagonovu kasičku s třiceti tisíci a přinese ji svému pánovi. Harpagon je zoufalý a krádež vyšetřuje policie. Komisař postupně vyslýchá sluhy i ostatní podezřelé, ale Harpagon obviňuje všechny. Vyslýchají i Jakuba a ten ze msty obviní správce Valéra. On nic netuší a myslí si, že se jedná o jeho lásku k Elišce. Proto se „ke všemu“ přizná, Harpagon ho obviní z krádeže peněz i dcery. Rozhodnut o jeho vině má Eliščin budoucí manžel Anselm. Valér mu řekne, že nic neukradl a že je synem bohatého hraběte Tomáše d'Alburci. Anselm to považuje za více než absurdní, protože hraběte podle všeho zahynul před šestnácti lety na moři se ženou i dětmi. Valér vypráví, že ho zachránila španělská loď. Kapitán lodi ho posléze pojal za vlastního a vychoval jako syny. Tperve nedávno se Valér dozvěděl, že jeho pravý

otec, jak si po celá léta myslel, a vydal se ho hledat právě do tohoto města. A mezitím zde našel lásku – Elišku. Valér podá důkaz o svém tvrzení a zároveň vyjde najevo, že Mariana je jeho sestra a dcera Tomáše d'Alburci. Anselm je dojatý, protože právě on je ten hrabě. S radostí přijme obě své děti. Harpagon chce však své peníze. Kleant mu oznámí, že peníze vypátral, ale Harpagon je nedostane dříve, dokud nepovolí jeho sňatek s Marianou. On svolí pouze pod podmínkou, že Anselm uhradí veškeré náklady na svatbu Valéra s Eliškou i Kleanta s Marianou. Navíc mu musí dát ušít nové šaty. Anselm souhlasí a všichni jsou šťastní, zvláště Harpagon, protože dostal zpět svoji kasičku.

Téma a motiv

- Téma: lidská chamtivost
- Motivy: Nedorozumění, touha po penězích, láska, kritika chorobné touhy po penězích, krádež, podvod, lakomství

Časoprostor

- Děj se odehrává v polovině 17. století ve Francii, Paříž

Kompoziční výstavba

- Kompozice je chronologická – autor dodržuje časovou posloupnost
- Vtipná komediální zápleтка, komické zábavné nedorozumění
- Pět dějství
- Rámcová zápleтка:
 - **Expozice:** Harpagonův majetek
 - **Kolize:** láska Harpagonova syna Kleanta
 - **Krize:** Harpagonovo zamítnutí svatby Mariany a Kleanta
 - **Katastrofa:** ztráta peněz
 - **Závěr:** navrácení peněz, svatba Mariany a Kleanta, Elišky a Valéra

Literární forma, druh a žánr

- Literární druh je drama – tvoří se tak, že se příběh vypráví pomocí dialogů a monologů a scénických poznámek.
 - Literární žánr ke Komedie – je literární nebo dramatický útvar, který vždy skončí šťastně.
-

Vypravěč / lyrický subjekt

- Psáno „er-formou“ vyprávění -> má podobu monologu ve 3. osobě
- Živé dialogy plné hovorových obrátů, hlavně u Harpagonova služebnictva

Postavy

- **Harpagon** – hlavní postava, lakomý vdovec, který se zajímá jen o své peníze. Je velmi chamtivý a bezcitný, pro peníze je schopen obětovat absolutně všechno – jsou pro něj důležitější než rodina. Bohatne půjčováním peněz s vysokým úrokem (lichva). Nenapravitelný sobec, jenž neuznává city druhých, chce výhodně provdat a oženit své děti, sám touží po mladé dívce Marianě.

- **Kleant** – syn Harpagona, mladý muž dobrých společenských způsobů, velmi kultivovaný. Zamilovaný do Mariany a chce si ji vzít.
- **Eliška** – dcera Harpagona, je zamilovaná do Valéra. Bojuje za své štěstí a nechce se provdat za muže, kterého jí vybral otec a kterého nemiluje. Věří v pravou lásku.
- **Mariana** – velmi krásná dívka, miluje Kleanta a nešťastně přihlíží Harpagonovu dvoření, Skromná a plachá, působí velmi křehce. Vede tichý život po boku své nemocné matky.
- **Valér** – zamilovaný do Elišky, pracuje v domě Harpagona jako správce, aby byl Elišce nablízku. Snaží se co nejvíce zalíbit se Harpagonovi, proto se stává úlisným slídilem. Pronásleduje své podřízené mnohdy ještě hůře než Harpagon, donáší na služebnictvo. Chce se před svým pánem ukázat v co nejlepším světle.
- **Anselm** – navenek bohatý, starý muž X ve skutečnosti štedrý a dobrosrdečný šlechtic – otec Mariany a Valéra. Později se ukáže, že jeho pravé jméno je Tomáš d'Alburci. Svým vstupem do hry završí děj dobrým koncem.
- **Frosina** - chytrá intrikářka, dohazovačka. Jako jediná zná poměry v celé rodině.
- **Štika** – sluha Kleanta, je si vědom Harpagonových vlastností.
- **Jakub** – Harpagonův kuchař, kočí a sluha na všechno. Podlý a pomstychtivý.

Vyprávěcí způsoby

- Převážně dialogy, monology

Typy promluv

- Přímé řeči

Jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

- Dílo je psáno formou prózy, na tehdejší dobu neobvyklé
- Text je členěn do odstavců, kapitol. Používá spisovnou češtinu, ale také hovorový jazyk a nespisovné výrazy, vulgarismy. Používá zvláštní způsob vyjadřování (např. bratr a setra si vykají), ale také slova zastaralá.
- Hovorová slova:
 - „Ach, to budeš **moc** šikovná“
- Knižní:
 - „každý můj počín“
- Nespisovná řeč, rčení:
 - „On sám vám dal kvindle“
 - „To jí trefíte do noty“
- Oslovení:
 - „Ty potvoro s potvorou“
- Nespisovná slova:
 - „ukradl, nejradši, všecko, špincl, neřek“
- V celém díle se autor snaží postavy charakterizovat vyzdvižením komických vlastností, aby diváky pobavil.

Tropy a figury a jejich funkce ve výňatku

- Sarkasmus:
 - „Ty vy děláte tyhle čisté obchody“
 - Přirovnání:
 - „Jako tvrdé y“
 - Metafora:
 - „co se kde semele“
 - „aby ti z toho něco káplo“
 - „jdi mi z očí“
 - Epiteton:
 - „s krysíma očima“
 - Vulgarismy:
 - „špincl, čmouchal, do prkýnka!“
 - Hyperbola:
 - „pár kroků“
 - Personifikace:
 - „láska nezná bratra“
 - Metonymie:
 - „Dostat se pod kůži“
 - „Ruka v rukávě“
-

Kontext autorovy tvorby

- Vlastním jménem Jean-Baptiste Poquelin, byl francouzský dramatik, herec, spisovatel na přelomu baroka a klasicismu.
- Narodil se 15. ledna 1622 v Paříži. Proti vůli rodiny se dal ke kočovným divadelníkům a kvůli tomu si změnil jméno na Molière, aby příbuzné nepohoršoval. Brzy si získal krále Ludvíka XIV. A stal se organizátorem královských slavností.
- Zemřel 17. dubna 1673 krátce po vystoupení Zdravý nemocný, ve kterém hrál titulní roli.
- Tvořil hlavně satirické komedie, veršované (Misanthrop) i prozaické (Lakomec). Ve svých dílech se zaměřuje na tehdejší problémy (láska, lakota, chudoba, pokrytectví)
- Díla:
 - Zdravý nemocný
 - Měšťák šlechticem
 - Misanthrop aneb Zamilovaný mrzout
 - Tertuffe

Literární / obecně kulturní kontext

- Klasicismus – Francie 17. století
 - Navázání na antiku – dodržování pravidel (antická výstavba dramatu, Aristotela zásada tří jednot), tvůrčí kázeň, dokonalost, harmonie, střízlivost a účelnost, literární salóny,

nízká (komedie, bajka) vs. Vysoká (tragédie, epos) literatura, méně emocí -> naučná literatura.

- Zaměření na společenské a mravní problémy
- Pierre Corneille:
 - Cid
 - komedie. Králi a královně se zalíbila, ale kardinál ovlivnil francouzské akademiky, kteří ji ze začátku odsuzovali jako nepravou klasicistní komedii nevyhovující pravidlům
- Jean Racine:
 - Faidra
 - nejznámější divadelní hra od Racina. Tragédie z Řecka. O ženě krále Thesea, která tajně milovala nevlastního syna. Nakonec páchá sebevraždu.
- Autor se snaží upozornit na to, že peníze nejsou hlavním smyslem našeho života. Molière se námětem hodně dobře trefil, protože problémy, které zmiňuje, přetrvávají ve společnosti dodnes
- Do češtiny byl Lakomec přeložen desetkrát a podle dramatu byly zpracovány tři filmové adaptace.